

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1935.

Första kammaren.

Nr 21.

Lördagen den 30 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 23 och den 26 innevarande månad.
Företogs val av tolv ledamöter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 86 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Bårg, Anders,
» Bagge,
» Sandén,
» Nilsson, Bernhard,
» Nilsson, Petrus,
» Larsson, Sam,
» Lindström,
» Gabrielsson,
» Wagnsson, Ruben,
friherre Lagerfelt,
herr Norman,
» Wohlin.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Anställdes val av sexton suppleanter i särskilda utskottet. Därvid avlämnades 49 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Västberg,
» Gustafson, Fritiof,
» Johanson, Karl August,
» Nylander,
» Andersson, Per,
» Andersson, Elof,
» Andersson, Alfred,
» Velandar,
» Andersson, Nils
» Johanson, Karl Emil,
» Andersson, Anders,
» Andersson, Verner,
» Jonsson,
» Carlström,

herr Larsson, Sven,
» Wangson, Otto.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 31 och 32, första lagutskottets utlåtande nr 35 samt andra lagutskottets utlåtande nr 19.

*Ang. vissa
ändringar i
tulltaxan.*

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

I en den 22 mars 1935 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 219, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen besluta

1:o) att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

		Tull för 100 kg kronor
	Fruktur och bär, ätbara:	
	torkade eller saltade:	
72: 1	dadlar	10: —
118	Gåsleverpastej	400: —
	Spritdrycker, innehållande mer än 25 volymprocent alkohol; ävensom sprit och absolut alkohol:	
154: 1	likör	175: —
154: 2	absint; ävensom, oavsett alkoholhalten, andra spritdrycker, försatta med socker eller annat främmande ämne, varigenom alkoholhalten anges oriktigt å provaren	250: —
	andra slag:	
	på andra kärl:	
158: 1	konjak } 100 liter utan avseende på alkoholhalten {	125: —
158: 2	andra }	200: —
	<i>Anm. till nr 149—158. Angående — — — stadgat.</i>	
	Tvål; ävensom tvålsurrogat:	
264: 1	rakkräm; ävensom raktvål, parfymrad	100: —
264: 2	parfymrad, annan än till nästföregående nummer hänförlig, eller i formade handstycken, s. k. transparenttvål härunder inbegripen	80: —

2:o) att förordningen den 31 januari 1932 (nr 15) med tillägg till gällande tulltaxa skulle beträffande nedan angivna statistiska nr erhålla följande ändrade lydelse:

Ang. vissa ändringar i tulltaxan. (Forts.)

Tulltaxe- nr	Statistiskt nr	V a r u s l a g	Tilläggsstull för 100 kg kronor
7	12	Kött, ätbara djurdelar, ej särskilt nämnda, härunder inbegripna: av fågel: gåslever..... N	200:—
ur 143	317, ur 318, 319, ur 320, ur 321	Konserver av djurs kött och andra djur- delar eller av frukter, bär, köksväxter, svampar och rötter: — — — — — andra slag med undantag av ansjovis, pomerans-, apelsin- och citronmarme- lader, pickles samt champinjoner.. E <i>Anm.</i> Vad — — — svampar.	25:—

3:o) att de i det föregående omförmälda ändringarna skulle träda i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämde; samt

4:o) att Kungl. Maj:t vad anginge tullar och tilläggstullar, som enligt förslaget skulle komma att nedsättas eller upphävas, skulle äga att efter utgången av den tidrymd, under vilken sålunda vidtagna ändringar med hänsyn till de omständigheter, varav de betingats, funnes böra gälla, återställa samma tullar och tilläggstullar till nuvarande höjd, i den mån icke handelsavtal, träffade med andra främmande makter, lade hinder i vägen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 219.

Herr Bergman: Herr talman! Det är icke med något särskilt nöje jag begär ordet i denna fråga, det förstår var och en. Vi befinna oss i ett visst tvångsläge, det inser jag mycket väl, men det skulle vara en försummelse av en mig ålagd plikt, om jag icke gäve uttryck åt det missnöje som med rätta råder i vida kretsar gentemot vad som här är föreslaget.

Genom vissa av de åtgärder, som nu föreslås, försättas vi mer eller mindre i det läget, att vi, då åtgärderna icke framkallats av några behov inom vårt eget land utan genomdrivits från utlandet, måste i viss mån avhända oss en av våra mest elementära rättigheter, nämligen svenska folkets urgamla rätt att sig självt — fritt och oberoende — beskatta. Vad som här föreslås förefaller till och med, genom sina konsekvenser, ägnat att till en del binda vår handlingsfrihet även när det gäller vår beskattning av vissa inhemska lyxvaror, bl. a. spritdryckerna.

Det kan ju föreligga vissa tvångslägen, som äro att betrakta såsom force majeure, men det minsta man då kan begära synes vara, att full klarhet faller över vad vi vinna som compensation för våra eftergifter; detta framgår dock ej, annat än i högst vaga antydningar, av det föreliggande trycket.

En sak, som man under alla förhållanden kommer att tänka på i detta sammanhang är, huruvida det icke i sådana situationer, då man från utlandet pålagt oss extra pålagor, såsom nu skett i avseende på de svenska trävarorna, kan beredas möjlighet att på annat sätt än hittills har skett reagera däremot genom någon vår motåtgärd, som sedan kunde upphävas, ifall den åtgärd utländsk makt har mot oss företagit också upphäves. Det synes mig i varje fall

Ang. vissa ändringar i tulltaxan. (Forts.)

vara nödvändigt, att regeringen och överhuvud taget alla, som ha att befatta sig med sådana saker, på allvar taga under övervägande möjligheten av en annan och verksammare rustning gentemot utlandet, när det gäller att möta sådana åtgärder, som kunna påverka vår egen frihet i avseende på vår inhemska lagstiftning.

Jag har, herr talman, i det nuvarande läget intet yrkande.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Det kan måhända förefalla riksdagens ledamöter, som om det föga utförligt redogjorts för de verkningar, som de föreliggande förslagen kunna få på våra förhållanden, men bevillningsutskottet har blivit övertygat om att det inte var något annat att göra än att gå med på de förslag, som Kungl. Maj:t framlagt.

Det är ju så, att i de tider, som vi leva i, är utrikeshandeln tämligen påverkad av handelsöverenskommelser, och någon riktig frihet råder näppeligen i något avseende på detta område. Det är sådana förhållanden som ha spelat in vid framläggandet av dessa förslag. Såsom vi känna till, är vårt handelsutbyte med Frankrike av den art, att vår export dit är betydligt större än importen därifrån till vårt land. Det är att förmoda, att om de frågor, som här äro före, både denna och den nästkommande, hade behandlats alldeles fristående, hade väl näppeligen de föreliggande förslagen blivit framlagda och väl i varje fall inte blivit tillstyrkta — om de nu framlagts — av ett enhälligt bevillningsutskott och kanske ännu mindre bifallna av riksdagens kamrar. Men i det nuvarande läget torde det inte vara något annat för oss att göra än att gå med på det förslag, som vi nu anse vara klokt och som tillgodoser även våra intressen.

Under sådana omständigheter måste jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hansén**: Herr talman! Jag kan börja på samma sätt, som den siste ärade talaren slutade, nämligen med att säga, att det i nuvarande läge naturligen inte är något annat att göra än att bifalla utskottets förslag. Men jag vill inte underlåta att understryka, att den kamp, som föres här, är något ojämn. Vi ha icke några förhandlingstullar eller bytestullar här i landet. Vi ha heller inte vidtagit andra restriktioner av olika karaktär på sätt som skett i andra länder och inte minst i det land det här gäller. Vi ha för ett, eller kanske det var två, år sedan måst finna oss i en sänkning av våra tullar på de lyxvaror och njutningsmedel, som vi därifrån importera. I dag få vi taga nästa steg på den vägen.

Det är alldeles uppenbart, att ett fortsättande på den vägen gör förhållandet i utgångsläget vid sådana mellanhavanden alldeles för ojämnt mellan de båda länderna. Man frågar sig onekligen, huruvida vi kunna fortsätta på det här sättet. Jag menar, att anspråken äro något obilliga mot ett land, vars handelspolitik karakteriseras av den lojalitet, som svensk handelspolitik under de senaste mycket prövande åren faktiskt inneburit. De eftergifter, som nu återigen framtvings, äro enligt min mening oberättigade, och det är anledning att djupt beklaga dem.

Med uttalande av dessa ord, herr talman, har inte heller jag något yrkande att framställa.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin ävensom en i ämnet väckt motion. *Ang. omsättnings-skatt å inhemskt vin.*

I en den 8 mars 1935 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 216, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats en inom andra kammaren av herr *De Geer* och herr *Pettersson* i Dahl väckt motion, nr 541, däri hemställt, att riksdagen ville besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 216 med förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 216 samt med avslag å motionen II: 541 av herrar *De Geer* och *Pettersson* i Dahl, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! I detta betänkande föreslås en skatt på vin av 70 öre per liter, då alkoholhalten överstiger 14 volymprocent, och eljest med 35 öre. Emellertid har en motion avgivits av herrar *De Geer* och *Pettersson* i Dahl, vari yrkas avslag på vad som här har föreslagits.

Jag skulle vilja göra mig till talesman för en inhemsk näring, som håller på att arbeta sig fram. Det gäller förädlingen av våra äpplen och en del av skogsbären och strävandet att på det sättet tillvarataga dem och göra näringen mera inkomstbringande, än den annars kan bli. Denna industri har, såsom vanligen är förhållandet, haft en ringa början och den har ännu att kämpa med åtskilliga ekonomiska svårigheter. Nu kommer såsom en bomb denna förordning om en så pass kraftig höjning av skatten, och efter vad som har meddelats mig av dem, som äro fullt förtrogna med denna spirande industri, kan priset inte höjas i motsvarande grad, varför hela industrien kanske måste läggas ned. Jag tror, att man i det fallet hade bort gå mera försiktigt till väga och lämna tillfälle till rådrum för dem det här gäller att få pröva sig fram under en mildare beskattning, till dess denna lilla industri hunnit rota sig och bli säker.

Då jag har den uppfattningen, att ett bifall till utskottets förslag kommer att skada våra trädgårdsodlare och våra mindre jordbrukare, och då det särskilt i den bygd jag representerar kommer att verka synnerligen ogynnsamt, vet jag inte något annat sätt att ge uttryck åt denna min mening än att ansluta mig till motionen. Jag inser visserligen, att det på frågans nuvarande stadium är mycket utsiktslöst att komma med ett sådant yrkande, men jag ber dock, herr talman, att få yrka bifall till den motion, som framburits av herrar *De Geer* och *Pettersson* i Dahl, nr 541 i andra kammaren.

Herr Stendahl: Det förefaller mig, som om det tillvägagångssätt man här vill tillämpa är alldeles motsatt det man brukar följa och alldeles bestämt tvärt emot allt sunt förnuft.

Det brukar vara vanligt, när man vill skydda en svensk näring, att man sätter en tull på de utländska produkter, med vilka den svenska varan har att konkurrera. Här har man nu visserligen gjort på det sättet, att man satt en tull på de utländska produkterna, men för att komma tillbaka till ett enligt min uppfattning fullständigt oförsvarbart frihandelssystem, har man slagit in på den vägen, att man upphäver tullverkningen genom att belägga de svenska produkterna med en omsättningsskatt, som ungefär motsvarar tull-

Ang. omsättningsskatt å inhemskt vin. (Forts.)

satsen på den utländska varan. Vad det skall vara för slags skydd för svensk produktion och svenska varor, har jag litet svårt att förstå.

Men man går ännu längre. Jag kunde förstå, om man vid traktatförhandlingar med Frankrike på den franska statens begäran ekvivalerar den sämre ställning, som de franska musserande vinerna inta i förhållande till de svenska på grund av den svenska tullsatsen på dylika franska produkter. Jag kan förstå, att fransmännen säga: »Den ekonomiska fördel, som de svenska varor, vilka konkurrera med oss, ha, kunna vi inte acceptera. Ni få vara så goda och finna en form för att utjämna motsättningen mellan de svenska varornas och våra varors ställning på er marknad genom att lägga en omsättningsskatt på de svenska varorna.» Men att samtidigt med en sådan åtgärd lägga en omsättningsskatt av samma belopp på starkviner, vilka inte fabriceras i Frankrike, utan i helt andra länder, med vilka vi för närvarande, åtminstone när det gäller dessa saker, inte fört några traktatförhandlingar, det, herr talman, övergår mitt förstånd. Det är ju att direkt skänka bort ett bytesmedel, som man skulle kunna ha vid eventuellt kommande förhandlingar med dessa andra länder. Huruvida sådant kan anses innebära någon högre politisk visdom, vet jag inte, men det veta väl de herrar, som behandlat dessa frågor.

Man har ifrån lantmannahåll gång på gång framhållit nödvändigheten av att svenska myndigheter och svensk industri gjorde allt, vad de kunde, för att hjälpa fram den svenska bärvins- och fruktvinsproduktionen. När denna sedan väl har kommit i gång och börjat få fram ett par märken, som verkligen gå, då ger man sig till att på detta sätt så gott som slå ihjäl hela näringen. Kan detta vara klokt? Ja, jag tar för givet, att om man skall ge svar på den frågan i enlighet med det resultat, som voteringen kommer att få, så är det klokt, och då är det ju bäst, att herrarna rösta för bifall. Men jag vill inte vara med på det och yrkar därför, herr talman, avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som på utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Den siste ärade talar-
en yttrade sig mycket kritiskt om det föreliggande förslaget, och det förvånar mig nästan att dylika uttalanden kunna komma ifrån en så erfaren köpman som herr Stendahl. Han torde ha möjlighet att något närmare taga reda på de förhållanden, som ligga till grund för det föreliggande förslaget.

Vad beträffar hans kritik av att man här gått den vägen, att man infört en skatt på det inhemska vinet, i stället för att man möjligen kunnat gå en annan väg, nämligen att sänka tullen på de varor, som importerats, är det klart, att man ur omsättningssynpunkt möjligen skulle ha kunnat nå samma resultat med det sistnämnda tillvägagångssättet, men ur statsfinansiell synpunkt hade resultatet blivit ett helt annat. Vi hade fått minskade tullinkomster och även gått miste om den inkomst, som givetvis kommer att inflyta av omsättningsskatten. Såvida omsättningen av det svenska vinet får samma omfång som hittills, ger den föreslagna skatten en ökad statsinkomst på närmare en halv miljon kronor. Detta får man inte alldeles bortse ifrån. Och dessa varor äro ju av den arten, att man här i riksdagen haft den inställningen, att de böra i viss mån bli föremål för beskattning.

Vad sedan beträffar den minskade avsättningen av frukt, vill jag ingalunda fördölja, att jag vid tidigare tillfällen framfört samma synpunkter, som här framförts dels i motionen och dels nyss av herr Svensson i Kompersmålå. Jag har en särskild anledning att bevaka fruktodlarnas intressen, eftersom det län, som jag har äran att representera, är det län, där man kanske i största utsträckning ägnat sig åt fruktodling och därför naturligtvis är angelägen

Ang. omsättningsskatt å inhemskt vin. (Forts.)

om att finna avsättning för sin frukt. Men det förhåller sig så, och det vill jag särskilt understryka, att avsättningen av frukt för ändamål som dessa och därmed likartade ingalunda drabbas så hårt av den föreslagna beskattningen. Frukten användes nämligen mest till sådana drycker, som inte falla under denna beskattning, det vill säga sådana drycker, som ha en lägre alkoholhalt än de här ifrågavarande.

Jag har genom kontrollstyrelsen tagit reda på hur mycket frukt man kan beräkna åtgå till framställning av den vinkvantitet, som nu finner avsättning. Enligt propositionen har avsättningen av svenskt vin uppgått till 772,203 liter under 1934, och man beräknar, att för framställning av 800,000 liter åtgå 350 ton äpplen, cirka 250 ton vinbär och andra bär och omkring 100 ton rabarber. Det är sammanlagt 700 ton, beträffande vilka sålunda avsättningsmöjligheterna skulle försämrast, om det föreliggande förslaget genomföres. När man nu vet, att den frukt, som användes för dessa ändamål, är sekunda vara — jag tror, att man inte kan värdera den till mer än 5 å 10 öre per kg. — finner man, att det rör sig om ett belopp på cirka 50,000 kronor, maximum 60,000 kronor. Och det är ju inte sagt, att denna kvantitet helt blir avstängd från avsättning därigenom, att man inför en beskattning på dessa viner. Någon större roll för hela avsättningen av svensk frukt kan en minskning av denna kvantitet i varje fall inte spela. Jag kan försäkra herrar Stendahl och Svensson i Kompersmåla, att om så varit förhållandet, skulle betänkligheterna åtminstone från min sida varit betydligt större än jag för närvarande har anledning att hysa. För övrigt är det ingenting annat att göra än att gå med på förslaget, som jag tror inte medför så stora rubbningar av förhållandena i vårt land.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Stendahl**: Det är alldeles givet, och på den punkten har jag inte polemiserat mot den ärade ordföranden i bevillningsutskottet, att om man skall häva det ekonomiska stöd, som en svensk produktion har haft, kan det kvitta lika för den industri, det gäller, om man gör det genom en sänkning av tullarna på den utländska varan eller genom påläggande av en omsättningsskatt på den svenska varan. Och är det så, att man vill ha skatteobjekt, är det givet, att man skall gå den väg, som här är föreslagen. Men det är inte detta jag har polemiserat emot, utan huvudsaken i min anmärkning var, att detta är ett egendomligt sätt att stödja en svensk industri — om man nu vill ha fram den, nota bene. Men även om den måste offras till någon del på grund av de skäl, som anförts i den kungl. propositionen — något som jag begriper att man kan vara tvungen att acceptera — kan jag för mitt liv inte begripa, varför man samtidigt skall ge sig till att misshandla den i Sverige bedrivna starkvinsproduktionen, trots att sådana viner icke produceras i det land, med vilket det är fråga om att sluta ett avtal. Om den saken, herr talman, sade den ärade ordföranden i bevillningsutskottet inte ett enda ord. I stället sade han någonting om, att vi måste »svälja» det hela. Men det kanske är ett skäl.

Häri instämde herr *von Geijer*.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Jag har inte alls begärt ordet för att utveckla de skäl ur inre svensk synpunkt, som tala för Kungl. Maj:ts förslag i detta fall och som ensamma för sig motivera den proposition, som här är framlagd och till vilket bevillningsutskottet tillstyrkt bifall. Jag har begärt ordet allenast för att till förebyggande av

Ang. omsättningsskatt å inhemskt vin. (Forts.)

varje missförstånd rörande detta ärendes art och betydelse understryka vad som står i den kungl. propositionens motivering, där det heter: »Framhållas bör dessutom vikten av de svenska exportintressen, som kunna förväntas bliva främjade genom införande av en beskattning å de svenska vinerna.» Om kammaren icke skulle följa Kungl. Maj:ts förslag i denna del, får man räkna med att man för främjande av dessa svenska exportintressen får finna andra utvägar, som kanske ingalunda äro mera behagliga, vare sig för herr Stendahl eller för andra i denna kammare, än att bifalla det förslag, som här föreligger från Kungl. Maj:ts sida.

Jag anser mig alltså böra uttryckligen avråda kammaren från att här följa herr Stendahl och tillråda bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Björnsson: Herr talman! I vad mån en beskattning av starkvinstillverkningen här varit förhandlingsmässigt nödvändig eller inte, skall jag inte yttra mig om. Jag vill emellertid till de synpunkter, som bevillningsutskottets ordförande lagt på denna fråga, lägga ytterligare en, som jag tycker förtjänar mycket stort beaktande i detta sammanhang.

Huvuddelen av våra indirekta skatter kommer som bekant numera från nju-tingsmedel av olika slag; tobak, sprit och kaffe äro väl de viktigaste. Vi ha också lyxtullar, vilka emellertid spela en mindre roll. Om jag håller mig till spritbeskattningen, som ger staten en ganska betydande inkomst, förhåller det sig ju så, att alla andra alkoholhaltiga drycker än viner äro beskattade. Brännvin beskattas först genom en tillverkningskatt och därefter genom en ganska betydande omsättningsskatt. Maltdrycker beskattas, så snart man kommit över en viss alkoholhalt, med en ganska kraftigt tilltagen maltskatt. Jag undrar vad herr Stendahl kan finna för skäl för att låta en alkoholhaltig dryck, som i fråga om sprithalten ligger mellan maltdrycker och brännvin, vara helt obeskattad? Jag förstår inte att det är någon som helst reson i ett sådant resonemang, om inte herr Stendahl vill göra gällande, att de svenska vinerna äro verkliga hälsomedel, som på detta sätt behöva beredas en privilegierad ställning. Såvitt jag förstår, har nämligen tillverkningen av dessa svenska viner berett privilegier åt vissa företag här i landet — eftersom driften på detta område inte är fri, utan beroende av koncession, har man här skapat privilegier, som efter min mening absolut inte äro berättigade. Jag går så långt, att jag säger, att även om inte dessa skatter föreslagits i samband med förhandlingar med utlandet, så borde de i alla fall ha införts ju förr dess hellre.

Huruvida de från den synpunkt, som jag här lägger på saken, äro rätt avvägda eller inte saknar jag anledning att yttra mig om i detta sammanhang.

Då jag från denna synpunkt ser på frågan starkviner jämfört med svagviner, kan jag ju medge, att en starkvinsbeskattning icke skulle ha varit nödvändig, eftersom den enda starkvinsproducent, som vi ha, är vårt spritmonopol. Den vinst, som denna tillverkning skulle ge, kommer alltså staten till godo i alla fall. Men såvitt jag vet förhåller det sig så, att vårt spritmonopol är skyldigt att sätta priser, som stå i rimlig proportion till anskaffningskostnaden, och om inte vårt monopol skulle börja sälja i Sverige tillverkat starkvin för snart sagt ingenting vet jag inte huru monopolet skulle kunna efterkomma denna förpliktelse utan en skatt på svenskt starkvin och en ganska betydande sådan.

Vidare lära väl de enskilda företag, som tillverka lättviner, kunna tycka att det är rätt besynnerligt att man skall beskatta en alkoholsvagare produkt, men lämna starkvinet skattefritt, som herr Stendahl tycks önska.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som framställts av bevillningsutskottets ordförande.

Ang. omsättningsskatt å inhemskt vin. (Forts.)

Herr Stendahl: Herr talman! Hans excellens herr utrikesministern gav ju skäl, varför man skulle gå den väg, som här är föreslagen, när det gäller lättviner, och mot detta har jag egentligen icke rest någon opposition. Men hans excellens förbigick, såvitt jag uppfattade honom riktigt, frågan, varför man inom svenska utrikesdepartementet ansett, att man utan vidare skall kasta bort ett förhandlingsmedel, som man har vid blivande förhandlingar med vissa andra stater, nämligen i vad det avser frågan om starkvinernas behandling.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, *Om inrättande av ett statslotteri.*

Med föranledande av en inom andra kammaren väckt motion, nr 393, av herr *Wallén* m. fl., hade nämnda kammare på hemställen av sitt femte tillfälliga utskott för sin del beslutit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om slutförande av den år 1920 begärda utredningen om statslotteri samt om framläggande av det förslag till dylikt lotteri, vartill utredningen kunde giva anledning.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade avgivits av herrar *Holstenson* och *von Mühlensfels*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla den avfattning, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att första kammaren måtte biträda andra kammarens beslut och sålunda bifalla motionen II: 393.

Herr Holstenson: Herr talman! Såsom reservant i förevarande fråga skall jag be att få framhålla några synpunkter.

Motionärerna ha i huvudsak framhållit följande såsom motivering för sitt yrkande: Utländska lotterier eller därmed likställda företag draga till sig avsevärda belopp från vårt land, vilka uppgå till miljoner kronor. Mångfalden av lotterier inom landet är näppeligen till gagn. Reda och överskådlighet ernås lättare genom ett enda större lotteriföretag, anpassat till omslutningen efter behovet och köpkraften inom landet.

Denna fråga har ju varit före i riksdagen flera gånger och gått igenom i andra kammaren, fastän den här icke lyckats vinna beaktande. Motionärerna ha dock så väl motiverat sina åsikter, att man tycker, att de skulle kunna vinna beaktande även i denna kammare. Från våra grannländer Danmark och Norge säljas årligen stora mängder lotter här i landet. Det kan inte vara lämpligt, att de så våldsamt konkurrera med de svenska lotterierna. Om vi finge ett svenskt statslotteri, med samma konkurrenskraft som de utländska, skulle det säkerligen vinna så stor avsättning inom landet, att spelet på de utländska lotterierna helt och hållet kunde upphöra. Kapitalflykten från landet genom spel på utländska lotterier synes väl motivera en utredning om lotteriväsendets ordnande efter för våra förhållanden mera lämpade former. Den oenhetliga prövningen och fördelningen av lotterimedel i fråga om anslag till olika ändamål skulle även upphöra genom att riksdagen finge befogenhet

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

att själv avvåga eller inverka på tillgodoseende av olika intressen, vilka nu stödjas ömsevis eller samtidigt med budget- och lotterimedel.

Vid onsdagens riksdagsdebatt angående åttonde huvudtitelns punkt 84 fick ju kammaren ett färskt bevis på vilka förhållanden, som kunna uppstå genom detta förfarande. Några partipolitiska synpunkter på detta spörsmål kunna väl ej ifrågakomma.

Jag vågar hoppas, att frågan även i denna kammare nu får sin lösning, och jag vädjar, herr talman, till kammarens ledamöter att biträda reservationen.

Herr Berling: Herr talman! Det är nu fyra gånger under de senaste fem åren, som kammaren haft att behandla frågan om inrättande av ett statslotteri. Vid tre föregående tillfällen har kammaren avslagit väckta motioner i ämnet. En debatt i år kan därför enligt min mening endast bli en repris av de föregående årens debatter i frågan, i all synnerhet som motionärerna och reservanterna inte alls förmått prestera några nya synpunkter. Jag kan därför fatta mig ganska kort.

Huvudskälen för ett skrivelseförslag till regeringen i statslotterifrågan äro väl i stort sett trenne. För det första: Riksdagen har för femton år sedan skrivit till regeringen med begäran om utredning angående inrättande av ett statsobligationslotteri, och denna utredning anser man böra av regeringen fullföljas. Det andra skälet är, att ett statslotteri efter i huvudsak danskt mönster skulle hindra den kapitalflykt ur landet, som är en följd av svenskarnas spel på utländska lotterier. Och för det tredje, anser man, att överskottet på lotteriet bör helt ingå i statskassan och inte som nu delvis disponeras av regeringen på det sätt, som vi känna till.

Beträffande det första skälet har jag ju ingen anledning att närmare gå in på frågan, varför regeringen inte har fullföljt den begärda utredningen. Jag kan emellertid framhålla, att sedan detta skrivelseförslag beslutades, har åtskilligt hänt på lotteriväsendets område. Vi ha fått flera premieobligationslotterier, vi ha fått totalisatorspelet legaliserat och under fjolåret även fått ordnade förhållanden i fråga om tippningen. Därjämte har penninglotteriet högst väsentligt utvidgats.

Beträffande det andra skälet, att vårt nuvarande lotteri inte skulle förmå hindra spelet på utländska lotterier, vill jag anföra, att det nuvarande lotteriet i realiteten får betraktas som ett statslotteri. Att en annan organisationsform skulle förmå hindra en kapitalflykt ur landet genom spel på utländska lotterier är föga troligt. Det finns i verkligheten anledning antaga, att särskilt skåningarna skulle fortsätta att spela på det danska klasslotteriet, även om vi finge ett liknande lotteri här i landet. Dessutom tror jag, att en del lockas av förespeglingar från de utländska lotterierna att spela på dem, och däremot hjälper säkerligen inte ett lotteri i den form, som man här har tänkt sig. Vad Norge beträffar, är det inte osannolikt, att försäljningen av norska lotter i Sverige i viss mån kompenseras genom försäljning av svenska lotter i Norge. Jag tror inte, att man med fog kan säga, att det sker någon kapitalflykt till vårt grannland i väster.

Så ha vi det tredje skälet, som kanske för många är huvudskälet till att man nu skall göra en ny framstöt i frågan, och det är att lotterimedlen icke i sin helhet gå in i statskassan. Av den bilaga, som bifogats utskottsbetänkandet, framgår, att statskassan redan nu får cirka 10 miljoner kronor från det existerande penninglotteriet, under det att Kungl. Maj:t får fördela icke fullt 4.5 miljoner. Det kan naturligtvis råda delade meningar om, huruvida Kungl. Maj:t skall få lov att disponera över så pass stora penningssummor till fördelning för olika ändamål. För min del kan jag sannerligen inte finna någon

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

olycka i att så sker. Vilken regering som än har suttit, har den följt sina företrädarens dispositioner, och man har inte visat någon bristande hänsyn till vad den föregående regeringen beslutat i detta avseende. Jag tror också, att det är åtskilliga skäl, som kunna tala till förmån för att regeringen har vissa medel till sitt förfogande, varigenom den kan skrida hjälpande in, då vissa kulturella institutioner kunna behöva ett ekonomiskt handtag från statsmakternas sida. Om det emellertid är så, att riksdagen skulle anse, att en ny ordning på detta område bör praktiseras, så bör ju detta kunna ske, utan att man först sätter i gång med en utredning om ett statslotteri.

Till sist skulle jag vilja säga några ord om kostnaderna för de olika lotterierna. Det framgår av den utredning, som är gjord, att lotteriet här i Sverige sköts betydligt billigare än lotterierna i våra grannländer. Även om någon skulle vilja göra den invändningen, att den mera invecklade organisationsformen för det danska klasslotteriet givetvis måste kräva drygare omkostnader, så tror jag att man, även med hänsyn tagen till den omständigheten, måste konstatera, att det lotteri vi ha här är synnerligen billigt skött.

Jag skall, herr talman, inte fördjupa mig mera i denna fråga, som ju har diskuterats vid så många tillfällen, och jag erkänner att det är omöjligt för mig att komma med några nya synpunkter. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Mühlenfels: Herr talman! Då jag reserverat mig i föreliggande ärende, skall jag be att få yttra några ord.

Under årens lopp har jag mångfaldiga gånger från olika utländska lotterier fått emottaga mer eller mindre braskande erbjudanden att få köpa lotter, och varje gång har jag tänkt: »Finnes det inte något sätt att stävja denna trafik, så att ej stora penningssummor onödigtvis genom de utländska lotterierna rinna ur landet?» Ingenting går väl att vinna genom en förbudslagstiftning, utan det effektivaste sättet blir väl att inrätta ett större statligt lotteri, som är så smidigt ordnat, att spelarna förstå, att det är bättre än de utländska. Med svenskarnas kända organisationsförmåga bör väl ett sådant lätt nog gå att inrätta. Vi ha ju för all del vårt halvstatliga penninglotteri, men dels äro, åtminstone i landsorten, lotterna till detsamma ofta rätt svåra att få tag i, och dels äro de på för stor summa för de mindre bemedlade. För övrigt tilltalar detta lotteri genom sin organisation ej på långt när spelarnas fantasi på samma sätt som en del utländska lotterier göra.

Bland utländska lotterier vill jag nämna det franska statslotteriet och det irländska s. k. sweepstakelotteriet, på vilka en viss samhällsklass offerar stora summor. Det farligaste är dock det danska klasslotteriet, vilket med säkerhet drar stora summor ur landet. Jag har stor respekt för danskarna som affärsmän, ty deras motto är oftast: »kan det betale sig?», och då göra de affären. De skulle säkerligen inte hålla dyrbara kollektörer samt tidvis översvämma åtminstone södra delen av vårt land med sina prospekt, om det inte kunde »betale sig». Faller denna fråga även nu i första kammaren, kunna vi vara övertygade om, att danskarna bli belättna, och att den i P. M. till andra tillfälliga utskottets utlåtande omnämnda tilltänkta utvidgningen av danska klasslotteriet med det allra snaraste kommer till stånd.

Det kan ju låta rätt så bestickande, att vårt penninglotteri har så låga omkostnader i jämförelse med det danska klasslotteriet, men vi måste ihågkomma att det senare offerar stora summor på sin reklam i utlandet, och det är väl meningen, att vi skola vara så gentila att bara ha ett lotteri för oss själva. I alla händelser stanna omkostnaderna för lotteriet inom landet.

Denna fråga har ju förut åtskilliga gånger fallit i första kammaren, ibland

Om invrättande av ett statslotteri. (Forts.)

med rätt liten majoritet, och har det kanske berott på att en del av kammarens ledamöter haft moraliska betänkligheter. Men med den mängd spelinrättningar vi numera ha och med det legaliserade tippningsväsendet är det väl ej möjligt att de moraliska synpunkterna vidare dominera. Då motioner nästan årligen väckas, och andra kammaren gång på gång och senast i år har bifallit förslag om utredning, kan det väl inte vara möjligt, att vi ha vårt lotteriväsende ordnat på bästa möjliga sätt, varför jag tror att det skulle vara lyckligt, om även första kammaren nu överlämnade frågan till Kungl. Maj:ts prövning.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Herr Hansén: Herr talman! Som kammarens ledamöter måhända erinra sig, har jag vid tidigare debatter i denna fråga med intensitet gått emot det förslag, som här föreligger. Utskottets ärade ordförande efterlyste nya synpunkter. Självfallet måste det vara nya skäl, som göra, att jag nu kommer till ett annat resultat än tidigare.

Då jag för några år sedan talade emot bifall till en motion i denna fråga, framhöll jag med styrka vilken utomordentlig betydelse de till Kungl. Maj:ts förfogande stående medlen haft för tillgodoseende av en mångfald sociala och kulturella strävanden bland vårt folk, vilka därigenom främjats i sådan omfattning, att betydande värden på dessa områden under årens lopp skapats. Jag hävdade gentemot det då av motionärerna anförda skälet, nämligen att riksdagen borde bestämma över dessa medel, att det tvärtom var högeligen önskvärt att Kungl. Maj:t hade medlen till sitt förfogande. Men hur har situationen nu utvecklats? Då rörde det sig om ett belopp på nära 6 $\frac{1}{2}$ miljoner årligen, men därav har den nuvarande regeringen tagit 2 miljoner till reglering av budgeten. Jag skall inte ingå på något bedömande av det lagliga, det rent konstitutionella i ett sådant förfarande, att å ena sidan uppehålla ett förbud mot att driva statslotteri och å andra sidan under en täckmantel ge staten själv dispens från förbudet. Nu förfar regeringen på det sättet, att samtidigt som man beviljar anordnandet av dragningar i penninglotteriet — en eller flera — för kulturella och sociala ändamål föreskriver man att viss del av behållningen skall inlevereras till statskontoret för budgetändamål. Man frågar sig: är det inte under sådana omständigheter en fiktion att säga, att man inte har statslotteri? Jag lämnar formerna åt sidan, men realiteterna kvarstå.

Om man börjar undersöka, var de övriga 4 $\frac{1}{2}$ miljonerna taga vägen, skall man finna, att under den tid dessa lotterier existerat har det utvecklats verksamhetsgrenar på vetenskapens, på konstens och kulturens skilda områden av den beskaffenhet, att ingen i närvarande stund torde vilja ifrågasätta, att de skola nedläggas. De ha med andra ord fått en sådan karaktär, att om inte lotterimedel finnes för deras finansiering, skulle de i vanlig ordning förorsaka utgifter på budgeten. Jag nämner de kungl. teatrarna, som ta en god brorslott av behållningen. Jag tror inte det är många av riksdagens ledamöter, som vilja ställa det yrkandet, att dessa teatrar verksamhet skall nedläggas. Om inte lotterimedel finnes, måste man uppföra dessa betydande belopp på budgeten. Jag nämner vidare Nordiska museet och Skansen, jag skulle kunna nämna en hel rad av institutioner inom fornforskningen, språkforskningen etc., som under en följd av år ha finansierats och utvecklats till vad de äro genom lotterimedel. Det är på samma sätt med dem; ingen ifrågasätter att avbryta deras verksamhet.

Drar man alltså från det ursprungliga beloppet vad som i realiteten är rena statsutgifter plus de 2 miljoner, vilka, som jag nämnde, överförts till bud-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

geten, så skall man finna, att en mycket obetydlig summa återstår till Kungl. Maj:ts fria förfogande för de nya ändamål av olika slag, som yppa sig på skilda håll i landet. Jag måste därför säga, att när utvecklingen tagit sådana former, att det är en ren fiktion och ingen realitet att säga, att vi inte ha statslotteri, så är det knappast riksdagen värdigt att upprätthålla detta camouflage. Det är mycket ärligare att säga: slutför utredningen och låt oss ta ställning till frågan, om vi skola ha statslotteri eller inte. Jag förmodar svaret inte kan bli mer än ett, ty man har redan på en omväg engagerat sig i så hög grad för statslotteri, att det knappast finns någon återvändo.

Nu undrar någon måhända, hur det då går med mitt resonemang om önskvärdheten av att Kungl. Maj:t har medel till sitt förfogande. Ja, detta önskemål är alltså lika varmt från min sida, men det kan enligt min mening tillgodoses på ett bättre och riktigare sätt, om man föreskriver, att en viss del av behållningen av ett eventuellt statslotteri ställes till Kungl. Maj:ts fria disposition att användas för ändamål av liknande karaktär som dem, för vilka lotterimedlen tidigare använts, medan det på grund av anförda förhållanden nu knappast finnas några medel kvar av penninglotteriet till Kungl. Maj:ts förfogande.

Om för övrigt medkammaren år efter år bifaller kravet om utredningens slutförande, så kan det knappast vara rimligt, att första kammaren lika benhårt år efter år säger nej, så mycket mera som kammarens ledamöter mycket väl känna till, att vi ha engagerat oss för denna sak, så att vi i realiteten ha ett statslotteri, ehuru vi inte kalla det så. Statskassan tillgodogör sig, som utskottets ärade ordförande meddelade, formellt redan 10 miljoner av behållningen, men i verkligheten tillgodogör den sig, som jag nyss antydde, nästan alltihop, ty den s. k. fria förfoganderätten för Kungl. Maj:t innebär endast, att Kungl. Maj:t med lotterimedel måste täcka rena och klara statsutgifter, som i annat fall skulle komma på budgeten.

Slutligen vill jag säga, att när man i dessa tider söker efter nya statsinkomster för att täcka stora sociala utgiftskrav, som stå i förgrunden och kräva sin lösning, så skulle måhända ett slutförande av utredningen i denna fråga även kunna ge en uppslagsända, som i någon mån skulle lätta herr socialministerns och herr finansministerns bekymmer över var miljonerna skola tagas till en förbättrad folkpensionering. Jag förmodar svenska folket inte skulle finna det så synnerligen olägligt eller motbjudande att offra en slant på en lottsedel, om man därmed till på köpet gagnade ett så gott syfte som att bereda de gamla en smula lättnad på sin ålderdom.

Med hänsyn till allt detta och till att frågan under många år stått på dagordningen kan jag inte finna, att det, som läget nu har utvecklats sig, längre finns något skäl för första kammaren att vidhålla sin ståndpunkt. Det bärande skälet har varit det moraliska, nämligen att man inte bör inleda vårt folk i frestelse till spel om pengar. Men vi ha prutat av på denna moraliska ståndpunkt. Vi ha redan våra stora statsobligationslotterier, vi ha vårt maskerade statslotteri, och då tjänar det ingenting till att stå här och söka drapera sig i en mantel, som vi i själva verket inte äro värdiga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Källman, von Stockenström, Johan Nilsson* i Malmö, *Olof Carlsson* och *Erik Anderson*.

Herr Andersson, Werner: Herr talman! Det torde knappast råda något tvivel om att avsevärda belopp gå ut ur landet för inköp av utländska lottsedlar. Åtminstone i de sydvästra delar av landet, där jag bor, har man in-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

tryck av att så är fallet, här gör sig kanske också konkurrensen från grannländerna sig särskilt gällande. Denna kapitalflykt måste väl betecknas som en nationalekonomisk förlust av en synnerligen betänklig art. Man söker ju i våra dagar på allt sätt begränsa onödig import, och denna import av lottsedlar får väl betraktas som i synnerligen hög grad onödig. Men det är kanske inte bara i detta avseende, som den utländska konkurrensen på området är till nackdel. Jag skulle också vilja fästa uppmärksamheten på att det inte heller ur skattesynpunkt är så väl beställt. Det är ju nämligen så att lotterivinster å de inhemska lotterierna beskattas på det sättet, att det göres ett avdrag av 10 %, då vinsten lyftes. Jag föreställer mig, att de vinster i de utländska lotterierna, som komma till landet, i många fall bli otillfredsställande redovisade i skattehänseende.

Utskottets ärade ordförande nämnde, att det var fjärde gången som kammaren behandlade denna fråga. Jag tycker, att denna omständighet talar för, att det är en utbredd mening, att här råder ett missförhållande, som bör rättas till. Då det torde vara ganska sannolikt att en omorganisation av lotteriväsendet inom landet, med hänsyn taget till den lotterispelande allmänhetens tycke och smak i fråga om anordning m. m., skulle kraftigt motverka det nationalekonomiska missförhållande som här uppenbarligen föreligger, skall jag, herr talman, be att få ansluta mig till yrkandet om bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Wohlin: Jag har i likhet med herr Hansén under en lång följd av år, då detta ärende varit före, ställt mig tvivlande och skeptisk gentemot tanken på inrättandet av ett svenskt statslotteri, och om jag icke minns fel, har jag åtminstone någon gång under de gångna åren, då frågan varit före, röstat emot en utredning i ämnet. Jag har emellertid i likhet med herr Hansén icke kunnat undgå att finna, att förhållandena numera i viss mån äro något annorlunda och att i nuvarande situation första kammaren enligt min bestämda mening bör biträda andra kammarens hemställan i denna sak.

Jag anser, att den moraliska synpunkten, som tidigare har spelat en viss roll under diskussionerna om detta ämne, numera utan vidare kan avföras från överläggningen. Hela denna gamla uppfattning har blivit, om jag så får kalla det, uttryck för en skenhelighet, eftersom vi faktiskt i vårt land, ehuru på annat sätt, ha medgivit lotterispel i en mycket betydande omfattning och på sista tiden icke minst gått in för den allbekanta tippningen, som ju har i sak samma karaktär. Att vid sådant förhållande söka spela ut de moraliska synpunkterna gentemot motionärernas av andra kammaren biträdda hemställan är enligt min uppfattning icke lämpligt och knappast ens tillbörligt.

Vad själva saken angår, kan jag mycket väl förstå vissa av de invändningar, som rests och alltjämt resas gentemot den nu framförda tanken. Jag kan förstå deras synpunkter, som göra gällande, att icke så mycket har hänt, åtminstone sedan frågan i föl och i förföl behandlades av kammaren, och att icke några särskilt nya synpunkter ha framkommit i den motion, som i år blivit väckt. Jag kan också göra det erkännandet, att den utveckling av den nuvarande lotteriverksamheten, som man faktiskt kunnat konstatera under de gångna åren, tyder på att den anordning vi ha i växande utsträckning tillgodoser den svenska allmänhetens önskan att ha tillgång till en verksamhet av nu berörda slag. Jag måste emellertid å andra sidan framhålla, att dessa synpunkter icke få falla utslaget vid frågans avgörande här i kammaren i dag. Den utveckling av den nuvarande verksamheten, som är ostridig, är dock icke så stor, att den tillnärmelsevis tillgodoser den kundkrets, om jag så får ut-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

trycka det, med vilken vi här ha att räkna, och det råder icke minsta tvivel om, att högst betydande belopp lämna vårt land för spel på utländska lotterier samt att en starkare utveckling av den ifrågavarande verksamheten inom landet — med allt erkännande åt den skepsis, för vilken den ärade utskottsordföranden gav uttryck — likväl måste komma att naturnödvändigt minska kapitalutflödet till vissa andra länder. Den huvudinvändning, som från mångas sida rests mot förslaget om en utredning och mot den tanke, som ligger bakom förslaget, nämligen att en rad viktiga kulturella och därmed beslätade ändamål skulle komma i ett prekärt läge, därest den ifrågavarande tanken realiserades, den invändningen är, så som frågan nu har utvecklat sig, icke bärande. Herr Hansén har redan påpekat en anmärkningsvärd omständighet, som visar att man icke kan vara så alldeles säker på att med det nuvarande systemet i fortsättningen få sina förhoppningar i nu nämnda avseenden på tillfyllestgörande sätt uppfyllda. Jag håller dessutom före, att, även om en omorganisation av denna lotteriverksamhet skulle genomföras eventuellt i den riktning som motionärerna ha tänkt sig, de viktiga kulturella anslag, som hittills ha tillgodosetts genom lotterimedel, utan tvivel komme att bli tillgodosedda jämväl i fortsättningen, även om hela avkastningen av ett statslotteri — vilket ingalunda är säkert, att utredningen kommer att visa vara lämpligt — skulle komma att gå in i budgeten. Utredningen kan på den punkten komma till annat resultat, och det kan mycket väl tänkas, att man även med en förändrad organisation av denna verksamhet fortfarande kan komma att ställa till Kungl. Maj:ts fria disposition vissa belopp. Men även om det skulle gå den andra vägen, så att dessa belopp komme att inflyta i budgeten, så tror jag, att det allmänna kulturintresset i vårt land, oavsett skiftande regeringar och skiftande sammansättning av riksdagen, är så starkt, att de viktigaste och mest betydande av dessa kulturella intressen icke löpa fara att icke bli tillgodosedda.

Jag får för övrigt säga, att jag betraktar det sätt, på vilket supplikanter från skilda håll i massor uppträda i handelsdepartementet, då det gäller utdelandet av lotterimedel, såsom i längden mindre tilltalande. Herr Hansén har en ganska färsk erfarenhet av denna trafik. Jag har en visserligen längre tillbaka i tiden liggande liknande erfarenhet, men jag får säga, att det är ganska otillfredsställande med ett system, där folk springer i handelsdepartementets trappor i det oändliga och söker avpressa vederbörande statsråd halva löften eller tillmötesgående uttalanden till förmån för sina speciella önskemål, medan sedermera, när frågan kommer upp i samlad statsrådsberedning, där skilda synpunkter också helt naturligt göra sig gällande, en viss lösning sker, som ingalunda alltid tillgodoser de personers önskemål, som på nämnt sätt sprungit i handelsdepartementets trappor. Det är i så fall mycket mera tilltalande, att Kungl. Maj:t bestämmer vad som i budgeten skall gå till den ena eller andra kulturella institutionen. Ur dessa synpunkter, som kanske äro de mest avgörande för motståndarna till den ifrågasatta utredningen, har jag för min personliga del icke några bekymmer.

Vidare vill jag säga, att det här icke är fråga om en begäran om ny utredning i ett ämne, där meningarna kunna vara skiftande, utan här föreligger endast en synnerligen legitim önskan att få en redan på sin tid av riksdagen begärd och av Kungl. Maj:t ett gott stycke på väg bragt utredning slutförd. Jag tycker det är en akt av rimligt tillmötesgående mot de vidsträckta kretsar i vårt land, som intressera sig för detta spörsmål, att slutföra en utredning, som redan har dragit ganska stora kostnader och varunder det också framkommit ett synnerligen intressant betänkande av framlidne professor Charlier, vilket ännu, trots att det är något föråldrat, har det allra största värde i före-

Om invrättande av ett statslotteri. (Forts.)
 liggande sammanhang. Kan det för övrigt vara riktigt av första kammaren att, när andra kammaren gång på gång under årens lopp har begärt utredningen slutförd i en fråga som denna, säga nej? Jag är visserligen helt naturligt anhängare av första kammarens grundlagsenliga befogenhet att fatta beslut i varje fråga efter sin egen uppfattning — något annat är ju uteslutet — men jag tycker ändå, att det vore så att säga en akt av kollegialitet mot medkammaren att icke fortsätta in infinitum med detta nejsägande, när det allenast gäller en förutsättningslös utredning av frågan, och kammaren därest denna utredning kommer till till stånd, får ett senare tillfälle, om en proposition eventuellt skulle föreläggas riksdagen, att säga sin bestämda mening i själva huvudfrågan.

Jag tillåter mig till sist, herr talman, att understryka, att jag för min del icke vill på frågans nuvarande stadium göra något uttalande, som innebär ett föregripande från min sida av den eventuellt kommande utredningens slutliga resultat. Jag förbehåller mig fria händer att förutsättningslöst pröva frågan i det skick, vari den framdeles kan komma att föreläggas riksdagen. Men jag menar, att alla de, som i likhet med mig vilja ha sina händer fria vid denna prövning, likväl ha skäl att icke motsätta sig utredningens slutförande. Jag tillåter mig således vädja till kammaren att visa det tillmötesgåendet mot de vidsträckta kretsar, som intressera sig för detta ärende, och det tillmötesgående mot medkammaren, att första kammaren beslutar att bifalla den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen, vilken alltså allenast innefattar en önskan om en gammal utrednings slutförande.

I herr Wohllins yttrande instämde herrar *Tjällgren, Vollrath Tham* och *Sandström*.

Herr Berling: Det är närmast herr Hanséns yttrande, som gav mig anledning att åter begära ordet, då herr Hansén, liksom även herr Wohlin förklarade, att han ändrat uppfattning i denna fråga. Därom är ju ingenting att säga, det är endast i fråga om motiveringen för herr Hanséns »omvändelse» som jag skulle vilja yttra några ord.

Herr Hansén säger, att det icke skulle vara kammaren värdigt att vägra gå med på den av medkammaren begärda utredningen. Är detta icke för starka ord, herr Hansén, då kammaren ju tidigare har avböjt att gå med på skrivelse om en utredning? Herr Hansén desavuerade egentligen sig själv genom att fälla detta yttrande.

Vidare gav herr Hansén anvisning till finans- och socialministrarna, var de skola kunna få medel till vissa sociala ändamål, bland annat folkpensioneringen. Detta skulle de få genom ett statslotteri. Det är naturligtvis vänligt mot den nu sittande regeringen att ge en sådan anvisning, men om det skulle vara så, att inkomsten av ett statslotteri lämpligen skulle kunna användas till folkpensioneringens finansiering, möter det väl intet hinder för det särskilda utskottet att taga upp den frågan till behandling.

Sedan ha såväl herr Hansén som herr Wohlin vänt sig emot de moraliska skälen mot ett statslotteri, skäl, som inte anförts vare sig här i debatten eller i utskottets betänkande. Det är sålunda, såsom jag ser saken, att slå in öppna dörrar, då man på det sättet vänder sig emot argument, som inte anförts.

Herr Wohlin yttrade också något om det mindre tilltalande i att springa i handelsministerns trappor. Ja, såväl herr Hansén som herr Wohlin böra ju känna till detta, då båda innehåft handelsministerportföljen. Det är väl emellertid föga troligt, att springet hos ministrarna skulle bli mindre, om lotterimedlens fördelning skulle bli en budgetfråga. Jag nämnde i mitt förra anfö-

Om invrättande av ett statslotteri. (Forts.)

rande, att jag mycket väl kan förstå, att det kan råda delade uppfattningar om lämpligheten att ställa så stora summor till regeringens förfogande, och jag misstänker också, att huvudsyftet med begäran om utredning rörande ett statslotteri är just detta, att man vill draga in dessa medel under riksdagens bestämmanderätt. Men jag kan inte finna, att det är nödvändigt att sätta i gång med en vidlyftig utredning för den sakens skull, ty på den punkten har ju riksdagen möjlighet att taga initiativ när som helst även med nuvarande ordning.

Till sist skulle jag vilja, då denna utredning, som här åberopas, begärdes 1920, och det sedan dess suttit åtskilliga regeringar av olika partifärg, där även herrar Hansén och Wohlin haft säte, ställa den frågan: Varför ha inte dessa före detta statsråd under sin ministertid lagt fram ett förslag om statslotteri? Funnos inga skäl härför vid den tidpunkten, eller är det nya skäl, som framkommit sedan de lämnade regeringen?

Jag ber också att få säga, att det är inte någon som helst prestigefråga för utskottet, om reservationen här skulle bifallas. Vi ha efterlyst nya synpunkter för att få fram skäl, som möjligen kunde tala för ett tillstyrkande, men sådana ha ännu inte presterats. Vi ha därför ingen anledning att föreslå första kammaren att desavuera sig själv. Vill kammaren likväl göra det, så inte har utskottet någonting att säga därom.

Herr **Wohlin** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Anledningen till att jag för min del icke framlade proposition eller fortsatte utredningen i detta ärende var den, att då man är statsråd, så kastas man ju av taburetten, innan man hinner sätta i gång med eller slutföra några större arbeten.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman, det är ju intet tvivel om hur voteringen skall gå, i all synnerhet efter de två före detta handelsministrarnas omvändelse och syndabekännelse. Det är emellertid inte för att följa dem i omvändelsesåren som jag begärt ordet utan för att motivera, varför jag i detta fall kommer att ansluta mig till den tämligen säkert givna minoriteten.

Herr Wohlin och herr Hansén lade upp motiven för sin övergång till en motsatt ståndpunkt mot den, de förut intagit, på ett sympatiskt, klart och tilltalande sätt. Det är därför vid dessa herrars motivering jag bara ett par ögonblick kommer att uppehålla mig, innan jag sätter mig ned.

Herr Wohlin angav i början av sitt anförande ett skäl av den innebörden, att de tillfällen till lotterispel, vi ha, i alla fall säkert inte äro tillräckliga för att, såsom han sade, tillgodose »kundkretsen» här i landet. Det är nog så riktigt. Den spellusta, som vi ha här i landet, tillgodoses inte genom de tillfällen, som erbjudas. Ja, herr Wohlin, såsom herr Berling påpekade, ämna vi från denna sidan inte precis tala moral — det intresserar oss inte — men det är i alla fall en uppfostringsfråga, det här gäller. Skulle det nu vara ett speciellt önskemål för svenska folket att få en så stor kundkrets uppfostrad till tillfredsställelse av spellustan, som den man har i England och Irland? Är det verkligen ett nationellt intresse att försöka skapa tillfällen till spel i så stor utsträckning, att spelelandet här i landet kommer att svämma över i lika hög grad som i England och Irland? Nu ha herrarna här, som övergått från sin gamla ståndpunkt, resonerat som så: »Vi ha kommit ut på det sluttande planet, släpp Barrabam lös!» Den synpunkten kan man naturligtvis anlägga; jag kan i alla fall inte ansluta mig till den. Jag står således i den här frågan på samma ståndpunkt som första kammaren hittills alltid intagit och kan just från denna min huvudsynpunkt absolut inte följa de nya vindar, som blåsa i dag.

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

Vad sedan herr Hansén beträffar, så frågade han: Finns det någon annan utväg nu än att upprätta ett statslotteri, sedan det gått på det sättet med de kulturella anslag, som Kungl. Maj:t utdelar efter sitt fria förfogande, att de så att säga blivit »permanentade»? Dessa kulturella anslag, som Kungl. Maj:t kunnat tillgodose genom lotterimedel, ha ju nu fått den formen, att de blivit rena budgetanslag, så att ingen kan tänka på att man någonsin skulle vilja taga bort dem från de institutioner, som genom anslagen uppväxt. Jag är överens med herr Hansén om att utvecklingen gått en galen väg i dessa fall. Jag håller på den gamla stånpunkten, som innebar, att dessa lotterimedel ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande, och att de ansågos böra utgå bara för vissa tillfällen. De skulle vara av tillfällig art för att tillgodose behov, som verkligen borde hjälpas och som man visste, att man inte kunde få hjälpta genom att motsvarande anslag komme på budgeten. Jag beklagar i likhet med herr Hansén, att utvecklingen gått dithän, att Kungl. Maj:ts möjligheter på detta område krympt ihop, genom att man vid sidan av den ordinarie budgeten fått upp anslag, som skola komma igen år efter år. Herr Hansén menar då, att det finns ingen annan väg än att taga bort allt camouflagen och få till stånd ett statslotteri och att se till, då detta statslotteri genomföres, att de intressen, som Kungl. Maj:t tillgodosett, även för framtiden få sitt genom att komma över på budgeten, och att man därefter använder de andra pengarna också för rent budgetära ändamål. Jo, herr Hansén, det finns en utväg till, och den utvägen är, att riksdagen tar den här frågan under behandling och ser till, att man får utvecklingen att om igen gå de vägar, på vilka riksdagen vill, att utvecklingen skall gå. Det har ännu inte gått så långt, att det är alldeles omöjligt. Det är möjligt, att man får rensa upp på det sättet, att en del av dessa lotterimedel, om det gamla systemet fortsätter, föres över till budgeten, men sedan skulle riksdagen se till, att Kungl. Maj:t inte vidare går den väg, som Kungl. Maj:t ramlat in på vid åtskilliga tillfällen, varigenom riksdagen blivit bunden i fråga om anslagens utdelande.

Ja, herr talman, jag finner inte tillräckligt starka skäl att överge den ställning, jag och första kammaren förut intagit i denna fråga, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrarna *Björnsson* och *Sandegård*.

Herr Hansén: Jag skall försöka att fatta mig kort. Jag ber att få justera en betydande missuppfattning, som utskottets ärade ordförande gjort sig skyldig till beträffande mitt första anförande. Han sade, att jag skulle ha betecknat som kammaren icke värdigt att avslå en begäran om utredning. Detta är ett missförstånd av utskottets ordförande. Jag sade, att vi ha redan ett maskerat statslotteri, och det är detta, som inte är riksdagen värdigt, utan då är det ärligare att säga rent ut: Vi ha ett statslotteri, och vi skola kalla saken vid dess rätta namn. Detta är något helt annat än vad utskottets ärade ordförande förmenade, att jag sagt, och jag förmodar, att han efter denna rättelse från min sida också återtager den replik, han gav mig på den punkten.

Sedan har man förebrått förutvarande handelsministrar och regeringar att inte ha framlagt denna fråga för riksdagen. Jag trodde, att mitt anförande gav klart besked, varför detta inte skedde under min tid som handelsminister. Jag började med att öppet erkänna att jag bekämpat statslotteriet, därför att jag ansåg det vara så utomordentligt värdefullt med det tillvägagångssätt, vi då hade. Men då utvecklingen, sedan jag lämnade handelsdepartementet, gått i den riktningen, att man ytterligare förstärkt lot-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

terimedlen, så att nu ingenting finnes kvar att fördela genom Kungl. Maj:t efter de gamla linjerna, då menar jag, att det är camouflaget att kalla det lotteri som finnes för kulturlotteri, ty det är ett rent statslotteri. Det bör anses förklarligt, att jag på den tiden, då jag var handelsminister, ansåg mig ha goda skäl för att inte framlägga något förslag i denna fråga, så mycket mera som jag varit anhängare av de moraliska synpunkterna på saken och ansett dessa grundläggande. Men då man, som herr Wohlin nyss uttryckte det, nu släppt detta moraliska krav, och staten själv genom obligationslotterier anordnar lotterispel i mycket stor utsträckning, föranleder folk att köpa obligationer, som inte förränta kapitalet, men som ge spelets lockelse, och då staten, såsom herr Wohlin tillade, gått in även för tippningen, då tjänar det enligt min mening ingenting till att draperas sig i skenhelighetens mantel beträffande dessa lotterier, utan man måste se saken som den är och gå in för den begärda utredningen.

Då jag måhända i viss utsträckning uttalat mig om vilket resultat, som utredningen skulle leda till, var detta givetvis en spådom, men den torde vara rätt väl grundad. Jag påvisade, att vi redan för budgetära ändamål engagerat 10 miljoner, men indirekt nästan hela behållningen, av lotterierna, och då vågade jag knappast förutspå att med den framtida belastning man har anledning att vänta på riksstaten för olika ändamål, man skulle kunna frigöra sig från hela denna inkomst och komma till det resultat, att vi slopa allt vad lotterier heter, avstå från den inkomst de giva, och taga ut dessa miljoner på annat sätt.

Herr Oscar Olsson sade, att jag hade gått in för att släppa Barrabam lös. Ja, man kanske kan kalla det så. Jag har försökt att vara verklighetstrogen, att se förhållandena sådana de äro, men herr Oscar Olsson anser, att han fredat sitt samvete med att upprätthålla ett yttre sken, som inte motsvaras av verkligheten. Må detta vara honom tillåtet. Jag föredrar att se saken sådan den är, och jag har ingen anledning att ändra mitt tidigare yrkande.

I detta anförande instämde herr *Ström, Fredrik*.

Herr **Hammar skjöld**: Herr talman! Önskvärdheten därutav, att Kungl. Maj:t har till sitt förfogande vissa belopp för användande till icke av riksdagen prövade ändamål, har ju sedan mycket länge tillbaka behjärtats. Det var redan en gammal praxis, som legaliserades och regelfästes i 1841 års riksdagsbeslut, varigenom Kungl. Maj:t fick rätt att förfoga över besparingarna på ordinarie anslag. Jag tillåter mig redan nu erinra om inskränkningarna i det bemyndigande för Kungl. Maj:t, som då gavs åt Kungl. Maj:t. Inskränkningarna voro först och främst, att Kungl. Maj:t icke ägde förfoga över dessa medel till andra ändamål än sådana, som *icke* prövats av riksdagen. Vidare var förfogandet bundet vid huvudtitel, så att medlen skulle användas för ändamål, som föllo inom den huvudtitel, där besparingen uppkommit. Och slutligen var det förbjudet att använda dessa besparingar annat än för tillfälliga ändamål.

Med en obetydlig modifikation gällde detta system ända till 1923. 1923 hade man en stark nitälskan för att åstadkomma rena och klara budgetlinjer och utesluta eller inskränka så kallade specialbudgeter, som ju trassla till förhållandena. I följd därav upphävdes bestämmelsen om Kungl. Maj:ts förfogande över de nämnda besparingarna, och i stället övergick man till det systemet att på de olika huvudtitlarna ställa till Kungl. Maj:ts förfogande vissa belopp för extra eller icke förutsedda behov. Det är troligt, för att inte säga mera, att de belopp, som sålunda anvisats till extra eller icke förutsedda

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

ändamål, voro otillräckliga. I alla händelser florerade redan då, fast i ojämförligt mindre utsträckning än nu, Kungl. Maj:ts förfogande över lotterimedel.

Penninglotterierna ha haft en historia, som visar, hur en tämligen obetydlig och oskyldig början kan leda till något annat under tidernas lopp. Penninglotterierna började med ett fåtal dragningar, beviljade för speciella ändamål, så att till exempel en viss utställning eller ett visst byggnadsföretag skulle ha avkomsten av lotteriet, denna avkomst månne nu bli större eller mindre. Detta modifierades ganska snart, skulle jag tro, såtillvida, att man beviljade ett visst företag hälften av en viss dragning, man gav halva dragningen i stället för såsom förut en hel dragning. Därigenom inträffade emellertid ingen väsentlig ändring. Man stod i alla fall på den ståndpunkten, att man beviljade ett lotteri för ett visst ändamål, och man kunde åtminstone i någon mån uppehålla den föreställningen, att allmänhetens lottköp influerades av dess intresse för det ändamålet på samma sätt som man ju för att hjälpa konstnärer köper lotter i konstlotterier och för att hjälpa vissa industriidkare köper lotter i vissa industrilotterier och så vidare. I alla händelser var det system, som då tillämpades från Kungl. Maj:ts sida, i hög grad jämförligt med det system, som tillämpas både av Kungl. Maj:t och underlydande myndigheter, länsstyrelserna, vid beviljande av lotterier för vissa ändamål. Emellertid har detta system sedan övergivits, samtidigt med att omslutningen inom lotterierna mångdubblats. Den var ännu 1916—1917 6 miljoner, och är nu det sexdubbla, eller 36 miljoner. Samtidigt därmed har man alldeles uppgivit det system, att man ger en viss dragning eller en viss del av en viss dragning för ett visst ändamål, utan man ger så ojämna summor, som tänkas kan; man ger dem av den samlade högen av lotterimedel. Därigenom har i själva verket det här existerande lotteriet blivit ett statslotteri. Det är inte vidare jämförligt med dessa speciallotterier, som beviljas för en utställning eller för ett byggnadsföretag eller för några dylika ändamål.

Samtidigt har efter hand också statens direkta andel av lotterierna ökats. så att, efter den tabell, som står här på 9:e sidan i utskottsbetänkandet, staten i budgettillskott får inte mindre än 22 procent av hela omslutningen, således t. o. m. något mera än danska staten har i inkomst av danska klasslotteriet. Det är således givet, att vi redan ha ett statslotteri, men vi ha ett statslotteri i en tämligen egendomlig och ofullkomlig form. Den är egendomlig och ofullkomlig därigenom, att vi, sådant lotteriet är — vars omslutning kan ökas genom Kungl. Maj:ts beslut — ha en specialbudget, vilket visserligen kan vara intressant ur kuriositetsynpunkt men ingalunda bidrager till att skapa reda. Det sades om en numera avliden, mycket framstående rysk diplomat, att hans system var det, att han ville trassla till sakerna så mycket som möjligt, ty han hade den fasta självtilliten, att bara en fråga blev tillräckligt intrasslad, skulle ingen annan än han vara i stånd att lösa den. Det vare mig fjärran att insinuera, att några dylika tankar varit bestämmande för utvecklingen här i landet, men visst är, att med den växande mångfald av specialbudgeter, som hotar, kommer man att ställa allt större anspråk på regeringens och speciellt på finansministerns genialitet. Det kan ju inte anses vara tillfredsställande, att man har en specialbudget med belopp, som redan uppgå till mycket stora summor — $4\frac{1}{2}$ miljon enligt denna förteckning — och vilka undandraga sig riksdagens inflytande och användas inte blott såsom enligt 1841 års beslut för ändamål, som icke äro prövade av riksdagen, utan användas som påbröd eller tillägg till anslag, som riksdagen beviljat, och vilka inte blott ges för tillfälliga ändamål, utan som bli en institution, så att de måste

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

ges år efter år under snart sagt oändliga tider, för att det inte skall inträffa en katastrof, och som slutligen ges oberoende av någon fördelning på huvudtitlar.

Om jag tillåter mig att se saken ett litet grand ur administrativ synpunkt, kan det väl inte gärna anses tillfredsställande, när det gäller dessa kulturella ändamål och andra ändamål, som komma i fråga härvidlag, att deras tillgodo-seende skall bero på handelsministerns föredragning. Handelsministern må vara hur framstående som helst — och vi ha haft lyckan att ha en hel rad mycket framstående handelsministrar — men man vågar åtminstone betvivla, att handelsministern skall vara i stånd att avväga behovet på ecklesiastik-departementet, på socialdepartementet, på kommunikationsdepartementet, på jordbruksdepartementet, kanske på justitiedepartementet, kanske på utrikes-departementet. Detta måste anses vara en mycket otillfredsställande anordning. Det är visserligen så, att ärendena tagas i statsrådsberedning, men det är dock handelsministern, som enligt gängse praxis är den enda konstitution-nellt ansvarige för beslutet, det är han, som föredrager ärendet, och han som kontratisignerar beslutet.

Nu föreställer jag mig, att då vi redan i praxis ha ett statslotteri, kan den utredning, som är ifrågasatt, inte rimligen gå ut på något annat än att undersöka modaliteterna för statslotteriets fortsättning, och jag hoppas, att den utredningen, i fall den kommer till stånd — vilket jag också hoppas — skall gå i den riktningen, att man undanröjer de konstitutionella och administrativa felaktigheter, som äro förknippade med det nuvarande systemet.

Alltså, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Lika oriktigt som det är att åberopa andra kammaren och dess ståndpunktstagande i frågan, lika oriktigt är det att åberopa första kammarens tidigare ståndpunktstagande. Efter min uppfattning har första kammaren alltid följt den regeln att i varje fall pröva en föreliggande fråga efter då för handen varande förhållanden, och om då det ena årets och det andra årets resultat blivit i slutet lika, följer därav ingalunda, att det för all framtid skall bli lika.

Här föreligga i år efter mitt förmenande två omständigheter, som göra, att även om man tidigare varit motståndare till en sådan utredning, man likväl nu ser sig tvungen att gå med på den. Den ena omständigheten är till den grad klart framställd av den föregående ärade talaren, till vilken jag i denna punkt ansluter mig, att jag inte behöver upptaga tiden med den. Den andra synpunkten är den, att det förefaller mig vara ganska nyttigt och nödvändigt, att en utredning sker just på det sätt och i den riktning, som den siste ärade talaren framhöll, för att man skall få se, hur mycket i penningmedel staten överhuvud taget kan beräkna att få tillgängligt på ett statslotteri, detta därför att — såsom redan har berörts tidigare under debatten — jag tror, att de tillgångar, som ett statslotteri kan skapa, i första hand måste tagas i betraktande, då det gäller den förbättrade folkpensioneringen. Detta är en omständighet, som gör, att det för mig synes ganska oundvikligt att nu göra en fullständig utredning i saken. Jag vill tillägga, herr talman, att även om denna utredning skulle komma att utmynna däri att — för att man skall få ett tillräckligt belopp — de lotterimedel, som nu användas för kulturella ändamål, måste komma att få gå in i det andra ändamålet och vika för detta, så skulle jag önska, att en sådan utredning komme till stånd.

Jag ber därför, herr talman, att få förena mig med dem, som ha yrkat bifall till reservationen.

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

Herr Pettersson, Anton: Herr talman! Jag skall inte förlänga denna debatt med många ord. Det är bara några synpunkter jag vill stryka under.

Herr Oscar Olsson var ängslig för att ett nytt lotteri skulle komma att öka spellusten här i landet. Jag tror inte, att det är så farligt, ty denna spellust finnes — man kan kanske säga tyvärr — i stor utsträckning redan. Varje månad den 15 börjar försäljning av lottsedlar. De, som släpptes ut den 15 mars i år, voro slutsålda redan den 20 mars, alltså efter fem dagar. Många, som velat ha lottsedlar, kunde icke få några — ifrån Sverige. Men många tusen ha säkerligen precis som jag för ungefär en vecka sedan, fått ett perspekt från danska klasslotteriet. Där står bland annat så här: »Uppskjut därför icke utan begagna detta synnerligen gynnsamma tillfälle till att gripa den chans, som kan bringa Eder både lycka och rikedom, ty aldrig ha chanserna varit så stora som nu.» Jag vet inte, hur många sådana brev, som skickats ut i de svenska bygderna, men jag tänker, att de inte äro så få. Med brevet följde en postanvisningsblankett, där det stod: Köp — exemplar å 18 kronor, 9 kronor o. s. v. Det var inte fråga om lottsedlar utan exemplar. Jag tror, att det står i någon förordning, att man inte får handla med utländska lotter så där offentligt.

För övrigt tycker jag, att den här frågan inte är så särskilt märkvärdig. Det är ju bara fråga om vi skola gå med på en utredning. Sedan får kammaren vid ett kommande tillfälle taga ställning till denna utrednings resultat.

Med anledning av dessa synpunkter skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nordborg: Herr talman! Liksom många andra har också jag från början varit av den uppfattningen, att det enda riktiga vore att inrätta ett rent statslotteri. Sedan jag varit med om att behandla frågan i utskottet, har jag emellertid mycket snart ändrat uppfattning och funnit, att alla de anmärkningar, som gjorts emot det nuvarande systemet, icke äro hållbara. Jag har funnit, att vad som än skulle komma under en annan form, ej kan bli bättre, billigare eller smidigare än vad vi ha. Jag skall även be att få påminna om en sak, som icke har blivit berörd här i dag, och det är, att då Norge inrättade sitt statslotteri, tog man det svenska systemet som förebild. Således måtte vårt system inte vara så dåligt, då en annan stat kan ta det som mönster för sitt statslotteri.

Man får också räkna med att det kan behövas pengar för en regering, av vilken färg den än må vara, till olika syften. Vid detta tillfälle skall jag be att få särskilt framhålla en sak, och det är, att det måtte stå mycket små medel till regeringens förfogande, då det gäller att återgälda gästfrihet från andra länders sida. Då sådant förekommer här i Sverige, är det ofta så, att enskilda få hjälpa till, så att det hela inte skall se alltför påvert ut.

Om vi skulle få ett statslotteri, såsom meningen nu tycks vara, är jag alldeles övertygad om att det inte dröjer länge förrän all vinst därav går till statskassan. Vi få dock komma ihåg, att då kommer inte så mycket att gå till statskassan som nu — d. v. s. under förutsättning av samma antal lotter — därför att omkostnaderna komma att ställa sig högre, om staten skall inrätta ett lotteri i sitt eget namn. Den redogörelse, som finnes på sista sidan i utskottets utlåtande, visar ju tydligt vilken stor skillnad det är i omkostnaderna mellan vårt lotteri och statslotterierna i andra länder.

Det har även talats om att det är så besvärligt för ett statsråd, att folk springer i trapporna för att få medel från dessa lotterivinster. Jag undrar, vilket som är besvärligast. Är det inte ganska lätt för att statsråd att avslå saker och ting, som folk begär? Jag har åtminstone för min del gjort den

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

erfarenheten, att statsråd i allmänhet bruka ha mycket lätt för att avslå en hel del av vad som begäres. Men däremot har jag klart för mig, att det kommer att bli mycket svårare för en hel del riksdagsmän att säga nej, då det göres framställningar om att de såsom enskilda motionärer skola komma fram med alla möjliga önskemål från alla orter och intressen inom landet.

Efter vad jag förstår, är det en fullständig strömkantring i kammaren. Man känner egentligen inte igen kammaren, om man gör en jämförelse med förra årets debatt i denna fråga. Det är därför mycket möjligt, att reservationen kommer att gå igenom, men jag har ändå ansett, att jag borde säga min mening vid detta tillfälle, ty enligt min uppfattning är det ingenting annat, som ligger bakom det hela, än att det skall göras en utredning för utredningens egen skull, d. v. s. man skall tillmötesgå vissa menings- eller opinionsyttringar och ge dem en utredning, trots att den ej kan förväntas ge så stort resultat.

Herr talman! Jag ber att få biträda herr Berlings yrkande.

I herr Nordborgs yttrande instämde herr *Pauli*.

Herr **Berling**: Herr talman! Herr Hansén upptog till bemötande ett yttrande, som jag fällde i mitt förra anförande, då jag citerade hans uttalande, att det inte var kammaren värdigt att avslå motionen. Är det så, att jag har missförstått herr Hanséns uttalande — som i varje fall kom i sådant sammanhang, att jag inte kunde fatta det på annat sätt — är jag naturligtvis både pliktig och villig att stryka ett streck över den replik, jag fällde till honom.

Och så endast en fråga till herr Wohlin: hur länge skall ett statsråd sitta på sin taburett för att för riksdagen hinna lägga fram resultatet av en utredning?

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av den kritik, herr Hansén riktade emot vederbörande beträffande användandet av lotterimedel. Dessa ha aldrig varit avsedda att komma till användning på det sätt, som nu sker, men denna kritik kan inte leda mig fram till det resultat och slutomdöme, som herr Hansén kom till. Om jag ansett, att penningar disponerats på orätt sätt, har jag alltid följt den principen, att jag påtalat detta och krävt rättelse, d. v. s. en återgång till mera normalt användande av dessa penningar. Jag anser mig även i detta fall böra vidhålla den ståndpunkten.

Det har sagts, att det förändrade användningssättet för lotterimedlen skulle leda till att man går in för ett statslotteri. Jag har litet svårt, herr talman, att definiera vad man menar med statslotteri vid jämförelse med det nuvarande lotteriet. Jag skall inte yttra mig om den saken, men desto mera angelägen är jag att påpeka, att själva ändamålet med det nuvarande penninglotteriet är att göra det möjligt för Kungl. Maj:t att stödja vissa rörelser och institutioner i vårt land. Jag vill påpeka för de av kammarens ledamöter, som äro ifrån landsbygden och som tro, att det skulle vara någon fördel att gå in för ett statslotteri och överlämna behållningen till Kungl. Maj:t för budgetens finansiering. Ni ta fullkomligt miste, om ni tro, att detta är någon utväg att hjälpa och stödja landsbygdens intressen. Jag har ju liksom herr Hansén och herr Wohlin varit med om att dela ut dessa penningar och jag vågar säga, att jag varit synnerligen mån om att man skulle tillgodose inte bara städernas intressen utan också landsbygdens. Tro för övrigt herrarna, att det blir några medel över till en del kulturella ändamål på landsbygden,

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

när Kungl. Maj:t inte har dessa lotteripengar till sitt förfogande? Jag är alldeles övertygad om att det skulle bli en misräkning för herrarna.

Sedan vill jag påpeka, att om de ändamål, som inte kunna bli tillgodosedda genom anslag från lotterimedel, även sedan dessa ej längre stå till förfogande, skulle stödjas, förstår jag inte annat än att då måste riksdagen gå in för betydande höjningar av beloppen och de extra anslagen under de olika huvudtitlarna. Det finns dock många krav, som komma fram under årets lopp och som inte har kunnat anmälas för riksdagen, varför Kungl. Maj:t bör ha någon möjlighet att lämna anslag. Nu har det varit ganska bekvämt att tillgripa dessa medel. Dels brukar dessa lotterifrågor skötas på det sättet, att Kungl. Maj:t sparar ett litet belopp, som inte är disponerat och dels ställer Kungl. Maj:t i utsikt, att vederbörande skall få sin del av en dragning. Detta är mycket gångbara papper, och vederbörande har mycket lätt att skaffa pengar i förväg, så snart ett sådant tillstånd lämnats.

Jag fick en gång en lektion i denna fråga av en föregående chef för handelsdepartementet, när jag tillträdde den posten. Han hade tillhört en av de socialdemokratiska ministärerna, och hans lektion var mig till mycket stort gagn och nytta. Den gick ut på att man inte skulle slå in på några nya vägar och utöka området för anslagen när det gällde användningen av dessa pengar. Jag har därför blivit överraskad över att sedan en regering av samma färg gått så långt, att den tagit lotterimedel till de ordinarie utgifterna.

Ett annat skäl, som man åberopar eller borde kunna åberopa för en förändring, skulle vara, att administrationskostnaden kunde göras billigare. Men det är väl ingen, som tror, att det blir billigare att anordna ett direkt statslotteri, vad administrationen angår. Det försäkrar jag herrarna. Herr Pauli här framför mig visar mig ställningen och årsbudgeten för det svenska penninglotteriet och för det norska penninglotteriet. Herrarna ha väl studerat detta och sett, hur siffrorna där te sig. Nu är det ju så, att hela institutionen skötes inom handelsdepartementet av en kanslisekreterare. Det är han, som bereder och föredrager dessa frågor inför departementschefen. Sedan går det genom lotteriexpeditionen, där numera, vågar jag påstå, arvoden och ersättningarna äro så hårt nedpressade, att det inte går att upprätta en statlig byrå, vars kostnader skulle bestridas inom ramen av det belopp, som vederbörande i lotteriexpeditionen nu har till sitt förfogande. En av de första åtgärder, som jag vidtog 1926, var att undersöka denna sak. Jag hade fått kännedom om att det var en mycket lukrativ affär att sköta försäljningen av lotterna och vad därmed sammanhänger. Då vidtogos inskränkningar i högst betydande grad, och kan man komma längre, är det inte mig emot. Att inrättandet av en statlig lotteriexpedition komme att medföra betydligt större kostnader, därom kan väl knappast råda mer än en mening hos dem, som satt sig in i denna fråga.

Slutligen nödgas jag vända mig med en replik till herr Hammarskjöld. Jag blev litet överraskad att få höra den argumenteringen av herr Hammarskjöld, att det är någonting egendomligt, att handelsministern föredrager dessa ärenden. Ja, det kan så vara rent formellt sett, men reellt känner ju herr Hammarskjöld till, hur det går till. Det är ju inte så, att handelsministern sitter och bestämmer, vad som skall gå på eklestastikdepartementets område o. s. v. Ätminstone har jag den erfarenheten efter fyra, fem år, att det råder en ganska livlig kontakt emellan departementscheferna och regeringens övriga ledamöter, gemensam förberedning och föredragning, när det gäller dessa saker. Det är mycket samspråk och överläggningar på förhand. Således tycker jag icke, att den argumenteringen har någon betydelse i detta sammanhang. Man kan ju göra samma invändningar snart sagt inom varje departement, att en

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

departementschef får vara föredragande inför Kungl. Maj:t i frågor, som åtminstone ligga i periferien av det naturliga arbetsområde, inom vilket han har sin verksamhet förlagd.

Jag är, herr talman, ganska likgiltig för hur det går med denna fråga. Lotterier och lotterivinster ha aldrig utgjort något intresse för mig i någon form, men jag har inte kunnat underlåta att säga, att de, som här tro på en lycklig utveckling och framför allt på att vissa intressen skola bli tillgodosedda bättre med ett statslotteri — och framför allt, jag säger det ännu en gång, landsbygdens intressen — taga grundligt miste.

Herr Åkerberg: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att avge en kort deklARATION. Jag har vid de tidigare tillfällen, då denna fråga varit före, alltid röstat emot en utredning om införandet av ett statslotteri. När jag gjort det, har det inte skett på grund av några moraliska betänkligheter. Mitt motiv har varit det, att jag har varit rädd för att de kulturella ändamål, som nu tillgodoses med dessa lotterimedel, skulle få komma att sitta emellan, om hela denna lotteristat skulle dragas in i statsbudgeten och dessa ansökningar skulle komma att prövas av riksdagen. Jag vill inte säga, att jag nu har övervunnit dessa betänkligheter, och när jag i dag röstar för att en utredning skall verkställas, så gör jag det i den förhoppningen, att utredningen skall bli fullständigt förutsättningslös, fastän det visserligen heter, att om man ger en viss potentat ett finger så tar han hela handen. Men jag vill ändå för min del deklarerera, att jag med hänsyn till de starka krav, som ha rests till förmån för denna utredning, i år inte vill motsätta mig, att den kommer till stånd, men jag binder mig därför inte för att i en framtid, då utredningen föreligger, rösta för införandet av ett statslotteri. Jag kommer inte att göra detta under annan förutsättning än att det i samband med detta skapas garantier för att dessa kulturella ändamål, som nu tillgodoses med lotterimedel, även inom ramen av den blivande ordningen skola komma att kunna tillgodoses.

Häri instämde herr *Aström*.

Herr Westman: Herr talman! Jag skall be att få yttra endast några få ord. Det parlamentariska livet är verkligen fullt av plötsliga omkastningar i stämningarna. Vid föregående tillfällen har jag för min del försökt att intressera kammaren för att vidtaga några mindre förändringar i det nuvarande systemet för lotterimedlens utdelande, i syfte att få till stånd en mera sakkunnig handläggning. Jag innesluter i de anmärkningar, jag anser kunna riktas mot den nuvarande ordningen, även den, som herr Hammarskjöld framställt. Det är beklagligt, att det inte finnes någon sådan sakkunnig förberedning av dessa ärenden, innan de komma upp i statsrådsberedningen att det blir möjligt att rättvist väga de vitt skilda olika kulturella anspråk, som ha framställts, mot varandra. Men kammaren har inte velat intressera sig för att göra dessa smärre förändringar. I dag däremot är kammaren tydligen hågad för att stryka ett streck över hela det nuvarande systemet och övergå till någonting alldeles nytt, naturligtvis förberedelsevis och inom ramen för en utredning, men i alla fall tages problemet upp i den vidsträcktaste omfattning.

Under sådana förhållanden skulle jag vilja hemställa, att när den utredning kommer till stånd, som kammaren tydligen är hågad att nu besluta, därvid måtte upptagas till utredning även frågan, huruvida man icke kan i rätt mycket bibehålla det nuvarande systemet men med en bearbetning därav,

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

som undanröjer dess mest påtagliga olägenheter. Jag gör denna hemställan därför, att det ju är ur kulturell synpunkt av största intresse att vi inte gå över till ett nytt system, som medför, att en hel del anslag till kulturella ändamål komma att för framtiden bli omöjliggjorda.

Slutligen skulle jag också vilja göra en annan hemställan, nämligen den, att det måtte beaktas vid den blivande utredningen, att man inte går över till ett statslotteri i så vidlyftiga former, att man alltför mycket underblåser det svenska folkets lust att skaffa sig en arbetsfri inkomst.

Herr talman, med dessa förbehåll ansluter jag mig till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Hansson, Sigfrid*.

Herr Lindhagen: Jag har på senare tider röstat för ett sådant här lotteri på de skäl, som anförts under debatten. Jag begär ordet för en erinran, att man inte nu å andra sidan skall slå in på att beröva en mängd kulturella ändamål, som helt eller delvis uppbäras av enskilda initiativ, en hjälp, som de kunnat få av lotterimedel hitintills. Det råder ett stort ekonomiskt betryck för enskilda bemödanden för sådana ändamål. De måste dock finnas till och suppleras statens enformiga och döda hand mängen gång över sådana ändamål. Jag skulle därför vilja, att utredningen också omfattade den frågan, hur man i ännu vidsträcktare måtto, än nu genom lotterimedel sker, kunde komma dylika enskilda kulturella strävanden till hjälp med penningunderstöd.

Herr Hansén: Endast ett par ord! Jag vill inte låta stå oemotsagt vad en högt ärad talare, herr Hammarskjöld, anförde om lotterimedlens fördelning. Han gjorde gällande, att man förefore så, att man bättrade på riksdagens anslag med lotterimedel. För egen del vill jag deklarerera, att jag under min handelsministertid i det avseendet med den allra största noggrannhet respekterat, att om riksdagen provat en fråga såväl till ändamål som till belopp, så skulle Kungl. Maj:t inte därtill lägga lotterimedel eller på annat sätt öka ut anslaget. Det har däremot förekommit ärenden, som först uteslutande finansierats av lotterimedel, men så har man gått in till Kungl. Maj:t och begärt anslag på budgeten. Statsutskottet och riksdagen ha bifallit detta och åberopat, att för ändamålet beviljas av lotterimedel så och så mycket, vadan det inte bör beviljas mer än så och så stort belopp på budgeten. I andra fall har det förekommit, att riksdagen direkt hänvisat till att återstoden torde bära täckas av lotterimedel, och detta har lett till en växelverkan, som måhända framkallat den uppfattning, som den ärade talaren anförde.

Slutligen vill jag säga att jag alltjämt vidhåller, att det är av utomordentlig betydelse, att det till Kungl. Maj:ts förfogande står medel för att främja kulturella ändamål, ideella och sociala strävanden av olika slag, som under årens lopp stötts och lett till välsignelsebringande resultat och som måhända i ringa mån och i många fall inte alls blivit tillgodosedda, om man gått den budgetära vägen. Jag sade redan i mitt första anförande, att lotteriets idé från början var mycket god, men den är nu så att säga bortspelad genom att man gjort det till ett maskerat statslotteri. Men jag stryker under, att den utredning, som här måhända beslutas, bör taga sikte på att, vilken lösning det än blir, den icke betager Kungl. Maj:t möjligheten att disponera över en viss andel av den vinst, som kan uppstå, till ändamål, som lämpligen bära tillgodoses på annan väg än genom en vanlig riksdagsbehandling. Detta utesluter emellertid inte, att herr Westmans synpunkter kunna beaktas — nämligen huruvida man skall skapa ytterligare ett organ för att pröva dessa ärenden. Jag vill emellertid säga, att den prövning, som dessa ärenden under-

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

gå, torde vara fullt jämförlig med prövningen av alla andra anslagsärenden inom vår statsförvaltning.

Herr **Sandegård**: Jag ber endast med avseende å herr Åkerbergs motivering för sitt yrkande att få konstatera att den utredning, som kammaren förmodligen går att besluta, inte alls kan vara förutsättningslös, om man skall fästa något avseende vid den motivering, kammaren tänker anföra.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holstenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 223, angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning;

nr 224, med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa; samt

nr 225, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om omsättningsskatt å inhemskt vin.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckt motion om lindring i skatten å motorfordon, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

*Om befrielse
i vissa fall
från erläggande
av lagfarts-
stämpel.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckt motion om befrielse från erläggande av lagfartsstämpel för vissa fastigheter, som överförts från församling till kommun.

I en inom första kammaren av herr *Norman* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 44, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästa års riksdag inkomma med förslag till sådant tillägg till kungl. förordningen angående stämpelavgiften, att kommuner, som enligt lag om skolstyrelse i vissa kommuner övertagit vissa församlingarnas fastigheter, befriades från erläggande av stämpelavgift för lagfarts överförande från församlingens till kommunens ägo beträffande dessa fastigheter.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att motionen I:44 av herr *Norman*, om befrielse från erläggande av lagfartsstämpel för vissa fastigheter, som överförts från församling till kommun, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Norman: Herr talman! Utskottet har visserligen yrkat avslag på min motion, men det syfte, som jag önskade nå med denna motion, finner jag vara uppnått i och med det uttalande, som utskottet har gjort i sin motivering. Det gällde ju här att få klarhet i den frågan huruvida lagfartskostnader skola betalas för de skolfastigheter, som enligt lag ha överflyttats från församlingens till kommunens ägo, när nu kommunen önskade få lagfarten överflyttad på sig. Jag tänkte mig, att enda möjligheten var, att det blev ändring eller tillägg i stämpelförordningen, men utskottet säger för sin del — och i och med att riksdagen godtager utskottets hemställan så blir det ju också riksdagens mening, som därmed uttalas — att någon stämpelavgift i detta fall inte skall erläggas. I så fall har jag vunnit vad jag åstundade och till och med fått litet snabbare fart i denna fråga än vad som blivit fallet, om motionen hade föranlett en riksdagsskrivelse.

Det är endast en sak i utskottsutlåtandet, som jag skulle önska få litet närmare klarlagd. Utskottet säger, att såvitt utskottet har sig bekant, har det inte förekommit något fall, då stämpelavgift uttagits i anledning av den ändring i äganderätten, som har inträtt beträffande dessa fastigheter. Jag för min del har fått den uppfattningen, att frågan inte har prövats. Jag kunde för min del inte få reda på något fall, där denna överflyttning har skett, och jag skulle önska, att bevillningsutskottets ärade ordförande kunde närmare meddela, huruvida så är fallet. Utskottet säger visserligen, att det i praktiken inte förekommit något fall, då stämpelavgift uttagits, men det skulle intressera mig att veta, om utskottet har sig bekant, huruvida någon sådan där överflyttning har skett i något eller några fall, så att man har ett klart prejudikat på att stämpelavgift inte skall uttagas.

Herr Bårg, Anders: Herr *Norman* vädjade till utskottets ordförande att lämna besked i en viss sak. Då ärendet är handlagt inom utskottets andra avdelning, så föreställer jag mig, att jag kan få svara i herr ordförandens ställe. Inom utskottet har det upplysts, att i ett flertal fall överföring har skett på sätt som beröres i motionen, och själv har jag för min del kännedom om något sådant fall, men däremot är det icke något fall känt, där stämpelbeläggning skett. Det är det besked jag kan lämna, och då väl förhållandet är det, att det endast är ett antagande, att stämpelbeläggning skulle kunna ske, men icke mer än ett antagande, så kan detta, som utskottet också antyder, icke få utgöra

Om befrielse i vissa fall från erläggande av lagfartsstämpel. (Forts.)
något skäl till en hemställan, som saknar annan grund än just ett sådant antagande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 dagteknad konvention för underlättande av det internationella utbytet av undervisningsfilm m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inlösen av vissa frälseräntor, m. m.;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utsträckt tillämpning av de i kungörelsen den 3 februari 1888 (nr 1 sid. 3) samt 4 § lagen den 2 december 1892 (nr 106) meddelade bestämmelser angående ersättning av statsmedel för gulden frälseränta; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § 4 mom. förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till högsta domstolen m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lokaler för länsstyrelsen i Hallands län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för stationskarlen N. H. Pettersson och banarbetaren G. Persson från viss ersättningsskyldighet gentemot statens järnvägar;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statlig exportkreditgaranti;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rensningsarbeten i Göta älv för huvudreglering av Vänern;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förturvarande Kronprinsens husarregementes kasernetablisement i Malmö; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Bollnäs m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar angående dels understöd åt elever

vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m., dels ock ersättning till statens allmänna fastighetsfond.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts två särskilda propositioner angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om pension
åt arkitekten
Aron Johans-
son.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om pension åt riksbyggnadernas arkitekt Aron Johansson.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, i anledning av en av fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse till utskottet den 7 februari 1935 gjord framställning, måtte medgiva, att arkitekten Aron Johansson finge från och med den 1 juli 1935 under sin återstående livstid av det under huvudtiteln riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslaget till pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl. uppbära en årlig pension av 3,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Lovén, Johansson* i Sollefteå och *Andersson* i Falkenberg, vilka i anslutning till den uppfattning, som inom riksgäldskontoret uttalats av fullmäktigen Lindqvist, ansett pension av statsmedel icke böra beredas arkitekten Aron Johansson.

Herr Stendahl: Det förefaller mig som att om en person, i detta fall en arkitekt, får ett uppdrag av staten, för vilket han har särskilt betalt under ett flertal år, detta knappast kan vara skäl för att han sedan skall ha statspension. Jag tillåter mig att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Åkerberg: Jag yrkar bifall till utskottets framställning. Det, som har anförts av herr Stendahl, är ju inte mycket, och jag tycker inte heller, att det väger tungt. Man kan ju ha delade meningar om värdet av det arbete, som arkitekt Johansson utfört. Det har ju faktiskt varit olika omdömen om detta hus, dess arkitektoniska värden och skönheter, men vi kunna inte komma ifrån, att det är arkitekt Aron Johansson, som har gjort det, som står för det, och som kommer att under alla tider stå som skaparen av detta hus. Han har ju uppburit sitt arvode för det, och han har under årens lopp gjort åtskilliga tjänster åt riksgäldskontoret och riksdagen, för vilka han uppburit arvoden, men han har också gjort många tjänster oavlönad. Han har vid varje tillfälle, då sådana ärenden varit före, som ha krävt ett arkitektbiträde, deltagit med intresse uti arbetet. För närvarande är arkitekt Johansson sjuk. Han befinner sig i små ekonomiska omständigheter. Enligt vad som har framgått av den utredning, som har verkställts, har han för närvarande ett kapital på 28,000 kronor i obligationer. Det är ju inte mycket att leva på. Det finnes ingen anledning att antaga, att han under sitt fortsatta liv kommer att kunna genom arbete förvärva sig någon inkomst. Jag tycker ändå, att riksdagen är skyldig

Om pension åt arkitekten Aron Johansson. (Forts.)

honom den hönören att giva honom en pension. Det är ju inte exceptionellt, att så sker. Jag ber att få erinra om, att Stockholms stad har beviljat arkitekten för dess förnämliga stadshus en pension på 6,000 kronor. Man kan ju säga, att det är en mycket förnämligare byggnad, men jag tycker ändå inte, att den saken är absolut avgörande. Riksdagen bör kunna kosta på sig en likadan generositet, som Stockholms stad kunnat tillåta sig.

Jag yrkar bifall till utskottets framställning.

Häri instämde herr *Akerman*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa övningslärarinnor vid kommunala flickskolor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion angående utredning om en betryggande reglering i lag av firmateckning för sparbank.

Om lagbestämmelser rörande sparbanks firmateckning.

I en inom andra kammaren under nr 93 väckt motion hade herr *Wallén* m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och framläggande av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, om sådan ändring av gällande sparbankslag, att firmateckning för sparbank bleve på betryggande sätt i lag reglerad.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion II: 93 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Reuterskiöld: I föreliggande betänkande, som utmynnar i ett avstyrkande, har utskottet i grund och botten i motiveringen tillstyrkt motionen. Utskottet säger på sid. 17 uttryckligen: »Även utskottet finner önskvärt, att lagstiftning härom kommer till stånd.» Det är vad den i andra kammaren väckta motionen går ut på. Likväl avstyrker utskottet. Jag hade därför, herr talman, tänkt yrka återremiss, för att utskottet skulle kunna förvissa sig om huruvida den uppfattning, som utskottet uttalat, har utsikt att bliva beaktad av Kungl. Maj:t med den motivering, som här finnes, eller, därest detta icke är fallet, föreslå en skrivelse i ämnet. Utskottet delar ju motionärens mening. Jag har emellertid genom vice ordföranden i utskottet, som under-tecknat dess betänkande, nu fått den uppgiften att utskottet hyser förvissning, att en sådan utredning kommer till stånd på den motivering, som anförts, och med fastslående av detta förhållande, herr talman, har jag intet annat yrkande än om bifall till vad utskottet hemställt, med betonande av att detta bifall också är ett bifall till motionen i sak.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 223—225 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

- nr 314, av herr *Bagge* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunalstyrelse i Stockholm;
 nr 315, av herr *Nilsson, Petrus*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
 nr 316, av herr *Ernfors*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.; samt
 nr 317, av herr *Frändén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 128, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjunde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

- nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för marindirektören av första graden vid mariningenjörkåren i flottans reserv I. J. Falkman från viss betalningsskyldighet; samt
 nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader;

bevillningsutskottets betänkanden:

- nr 33, i anledning av väckt motion angående ändrad ordning för inhämtande av vissa uppgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt
 nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen om arvs-
 skatt och skatt för gåva;

bankoutskottets utlåtanden:

- nr 32, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till omorganisation av riksgäldskontoret;
 nr 33, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;
 nr 34, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt
 nr 35, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

andra lagutskottets utlåtanden:

- nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser om arbetsförmedling m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt
 nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 49, angående vissa i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden gjorda framställningar jämte i hithörande ämnen väckta motioner;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående kapitalökning till statens avdikningslånefond m. m. ävensom väckta motioner om sänkning av räntan å lån ur nämnda fond;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från norrländska andelsmejerifonden;

nr 52, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i gällande villkor för lån från allmänna nyodlingsfonden och norrländska nyodlingsfonden samt om sänkning av räntan å lån ur förstnämnda fond;

nr 53, i anledning av väckta motioner om uppskov med erläggande av amorteringar å lån från fiskerilånefonden samt om sänkning av räntan å lån ur nämnda fond;

nr 54, i anledning av väckta motioner om sänkning av räntan å lån ur vissa statens utlåningsfonder;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Lyngsjöns vattenavledningsföretag i Östergötlands län jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner åt kassören vid domänverket Einar Ringdahl; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående ändring i § 2 kungörelsen angående handeln med farmaceutiska specialiteter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 27, 28 och 29 nästlidne mars.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bilagda läkarintyg nödgas undertecknad härmed vördsam samt anhålla om befrielse från riksdagsarbetet till och med den 30 april 1935.

Stockholm den 31 mars 1935.

Georg Branting.

Att advokat *Georg Branting* på grund av pancreatitis ac. et colitis spastica är arbetsoförmögen från den 1 april till och med den 30 april 1935, intygas.

Stockholm den 31 mars 1935.

Ruby Lind,
leg. läk.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts två särskilda propositioner angående tilläggspension åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer; och

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt för vissa övningslärarinnor vid kommunala flickskolor.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 223, angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning;

nr 224, med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa; samt

nr 225, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Bagge* m. fl. väckta motionen, nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunalstyrelse i Stockholm.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:
nr 315, av herr *Nilsson, Petrus*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
och
nr 316, av herr *Ernfors*, i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Frändén* m. fl. väckta motionen, nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning.

Föredrogos, men bordlades änyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 64 och 65, bevillningsutskottets betänkanden nr 33 och 34, bankoutskottets utlåtanden nr 32—35, andra lagutskottets utlåtanden nr 20 och 21, jordbruksutskottets utlåtanden nr 49—56 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:
nr 318, av herr *Hansén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
nr 319, av herr *Norman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
nr 320, av herr *Sjödahl* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
nr 321, av herr *Hagström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
nr 322, av herrar *Bergman* och *Hansén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m.;
nr 323, av herr *Larsson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om virkesmätning;
nr 324, av herr *Reuterskiöld* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen; samt
nr 325, av herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen.

Anmäldes och bordlades första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om vägfred m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.